

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 08.051.181
Дніпровського національного
університету імені
Олеся Гончара*

ВІДГУК

офіційного опонента **Резворович Кристини Русланівни**, доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін ФПФПКПНПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ на дисертацію **Трикози Тетяни Вікторівни** на тему **«Напрями вирішення проблеми неефективності первинного фінансового моніторингу в просторі національного законодавства»**, представлену до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 «Право»

На підставі вивчення дисертаційного дослідження і наукових праць, опублікованих за темою дисертації, встановлено наступне.

1. Загальна характеристика актуальності теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Трикози Тетяни Вікторівни «Напрями вирішення проблеми неефективності первинного фінансового моніторингу в просторі національного законодавства» не викликає сумнівів, оскільки обрана здобувачкою проблематика перебуває на перетині одразу кількох стратегічно важливих для України напрямів: забезпечення фінансової безпеки держави, протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, виконання міжнародних зобов'язань у сфері AML/CFT, гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу та адаптації правових механізмів до умов воєнного стану.

Особливе значення досліджуваної теми зумовлене тим, що саме первинний фінансовий моніторинг є тією ланкою національної системи фінансового контролю, на якій безпосередньо здійснюються ідентифікація та верифікація клієнтів, встановлення кінцевих бенефіціарних власників, оцінка ризиків, виявлення підозрілих фінансових операцій та передача відповідної інформації компетентним державним органам. Від належного функціонування цієї первинної ланки залежить ефективність усієї системи запобігання та протидії легалізації злочинних доходів. Саме на цьому справедливо акцентує увагу здобувачка, визначаючи первинний фінансовий моніторинг як ключовий елемент механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

В умовах воєнного стану актуальність обраної теми набуває додаткового практичного виміру. Фінансова система держави зазнає підвищених ризиків, пов'язаних з обходом санкційних обмежень, приховуванням походження активів, незаконним переміщенням капіталу, використанням складних корпоративних структур, транскордонних фінансових потоків та цифрових фінансових інструментів. За таких обставин неефективність первинного фінансового моніторингу перестає бути лише внутрішньою організаційною або процедурною проблемою окремих суб'єктів. Вона прямо впливає на спроможність держави захищати фінансову систему, протидіяти загрозам національній безпеці та забезпечувати виконання міжнародних стандартів у сфері AML/CFT.

Варто позитивно відзначити, що дисертантка не обмежується загальним аналізом законодавства у сфері фінансового моніторингу, а ставить у центр дослідження саме проблему його неефективності. Такий підхід є науково виправданим, оскільки сучасний розвиток міжнародних стандартів FATF, практики MONEYVAL та законодавства Європейського Союзу поступово зміщує акцент із формального виконання нормативних приписів на оцінку фактичної результативності відповідних правових механізмів. У цьому контексті дослідження неефективності первинного фінансового моніторингу як комплексного правового явища має як теоретичне, так і прикладне значення.

Наукова значущість теми посилюється й тим, що проблема неефективності

первинного фінансового моніторингу має багатофакторний характер. Вона охоплює нормативно-правові, організаційно-управлінські, інформаційно-технологічні та міжнародно-правові чинники, а також пов'язана з якістю міжвідомчої взаємодії, рівнем цифровізації державних реєстрів, правовою визначеністю процедур належної перевірки клієнтів і реальністю застосування ризик-орієнтованого підходу. Саме комплексність зазначених проблем обґрунтовує потребу в їх системному науковому дослідженні.

Отже, обрана Т. В. Трикозою тема є актуальною, своєчасною та такою, що відповідає сучасним потребам юридичної науки, правотворчої діяльності та практики застосування законодавства у сфері фінансового моніторингу. Дисертаційне дослідження має виразну наукову і практичну спрямованість, оскільки зорієнтоване не лише на виявлення проблем чинного правового регулювання, а й на формування напрямів підвищення ефективності первинного фінансового моніторингу в умовах євроінтеграції, цифровізації фінансових відносин та воєнних викликів.

2. Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до індивідуального плану підготовки здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та є складовою наукових досліджень кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Робота виконувалася в межах наукової теми «Виявлення особливостей та вдосконалення нормативних парадигм у сфері регулювання цивільно-правових відносин та господарської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції», що свідчить про її органічний зв'язок із пріоритетними напрямами розвитку юридичної науки.

Тематика дисертації повною мірою відповідає сучасним державним пріоритетам у сфері забезпечення фінансової безпеки, протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Водночас

результати дослідження кореспондують із реалізацією євроінтеграційного курсу України, спрямованого на гармонізацію національного законодавства з правом Європейського Союзу та впровадження сучасних міжнародних стандартів у сфері AML/CFT.

Позитивної оцінки заслуговує те, що здобувачкою враховано не лише положення профільного законодавства України, а й стратегічні документи державної політики, зокрема Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів на період до 2026 року, Національну стратегію повернення активів, міжнародні рекомендації FATF і MONEYVAL, а також новітні підходи Європейського Союзу до реформування системи фінансового моніторингу. Такий підхід забезпечує комплексність дослідження та підвищує практичну цінність сформульованих авторкою висновків і пропозицій.

Таким чином, дисертаційна робота має належний зв'язок із науковими програмами, державними стратегіями та актуальними напрямками розвитку законодавства, що підтверджує її відповідність сучасним тенденціям розвитку юридичної науки та практики правового регулювання у сфері фінансового моніторингу.

3. Оцінка змісту дисертаційного дослідження, його мети, завдань та методологічної основи.

Аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про логічність її побудови та внутрішню узгодженість усіх структурних елементів дослідження. Авторкою чітко визначено мету дослідження, яка полягає у комплексному дослідженні правових проблем функціонування системи первинного фінансового моніторингу в Україні, виявленні причин її неефективності та розробленні науково обґрунтованих напрямів удосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів FATF, рекомендацій MONEYVAL, правових механізмів Європейського Союзу та сучасних викликів, пов'язаних із правовим режимом воєнного стану. Поставлена мета є актуальною, конкретною та повною мірою відповідає темі дисертаційного дослідження.

Для досягнення визначеної мети здобувачкою сформульовано систему взаємопов'язаних завдань, що охоплюють як теоретико-правові засади первинного фінансового моніторингу, так і особливості його нормативного регулювання, адміністративно-правових механізмів функціонування, проблеми правозастосування, аналіз судової практики, а також напрями гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Послідовність викладення матеріалу відповідає поставленим завданням, що забезпечує логічний перехід від дослідження загальнотеоретичних положень до формування конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Об'єкт і предмет дослідження визначено коректно та у взаємному зв'язку. Предмет дослідження повністю охоплює коло суспільних відносин, які потребували наукового аналізу для досягнення поставленої мети, а його зміст не виходить за межі спеціальності 081 «Право».

Позитивної оцінки заслуговує методологічна основа дисертації. Для вирішення поставлених завдань авторкою використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, серед яких діалектичний, історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, метод аналізу й узагальнення та метод правового моделювання. Обраний методологічний інструментарій є достатнім для проведення комплексного дослідження, а його застосування має не декларативний, а змістовний характер, що простежується у відповідних розділах дисертації.

Окремо слід відзначити належний рівень нормативної та емпіричної бази дослідження. Авторкою опрацьовано широкий масив міжнародно-правових актів, законодавства України, актів права Європейського Союзу, рекомендацій FATF і MONEYVAL, матеріалів діяльності органів державного фінансового моніторингу, судової практики та офіційних аналітичних матеріалів. Це забезпечило комплексність проведеного дослідження, належний рівень аргументованості сформульованих висновків і пропозицій та підтвердило прагнення здобувачки здійснити всебічний аналіз досліджуваної проблематики.

Загалом зміст дисертаційної роботи, її структура, сформульовані мета та завдання, а також використана методологія свідчать про системний підхід авторки до дослідження проблематики первинного фінансового моніторингу, що створило належне підґрунтя для отримання науково обґрунтованих результатів.

Аналіз змісту дисертаційної роботи.

Структура дисертаційної роботи є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті й сформульованим завданням дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Побудова роботи забезпечує послідовний перехід від дослідження теоретико-правових засад функціонування первинного фінансового моніторингу до аналізу сучасних проблем правового регулювання та формулювання конкретних напрямів удосконалення національного законодавства.

У першому розділі дисертації «Теоретико-правові та міжнародні засади первинного фінансового моніторингу» (с. 35-74) авторкою досліджено правову природу первинного фінансового моніторингу, його місце у системі запобігання легалізації доходів, міжнародні стандарти FATF, рекомендації MONEYVAL та механізми правового регулювання Європейського Союзу, а також еволюцію національного законодавства у цій сфері. Позитивної оцінки заслуговує прагнення здобувачки розглядати національне законодавство не ізольовано, а в контексті міжнародних стандартів та євроінтеграційних процесів, що забезпечує комплексний характер проведеного дослідження.

У підрозділі 1.1 «Правова природа первинного фінансового моніторингу та його роль у запобіганні легалізації (відмиванню) доходів» (с. 35-44) авторкою здійснено комплексний аналіз наукових підходів до визначення сутності первинного фінансового моніторингу та його місця у системі запобігання і протидії легалізації злочинних доходів. Заслуговує на підтримку висновок про те, що первинний фінансовий моніторинг доцільно розглядати як самостійний правовий інститут, який виконує не лише контрольну, а й превентивну функцію, забезпечуючи своєчасне виявлення ризикових фінансових операцій та захист

фінансової безпеки держави. Такий підхід дозволив авторці розширити традиційне розуміння ролі суб'єктів первинного фінансового моніторингу у системі AML/CFT.

У підрозділі 1.2 «Міжнародні стандарти FATF, MONEYVAL та правові механізми Європейського Союзу у сфері фінансового моніторингу» (с. 45-58) дисертанткою проведено ґрунтовний аналіз міжнародних стандартів, які визначають сучасні тенденції розвитку системи фінансового моніторингу. Позитивно слід відзначити, що дослідження не обмежується характеристикою рекомендацій FATF, а охоплює новітній пакет законодавства Європейського Союзу у сфері AML/CFT та діяльність AMLA. Це дозволило авторці обґрунтувати необхідність переходу від оцінки формального виконання законодавчих вимог до оцінювання фактичної ефективності функціонування національної системи фінансового моніторингу, що відповідає сучасним міжнародним тенденціям.

У підрозділі 1.3 «Становлення та розвиток правового регулювання первинного фінансового моніторингу в Україні» (с. 59-74) послідовно простежено еволюцію вітчизняного законодавства у сфері фінансового моніторингу, починаючи від перших нормативних актів до сучасного етапу розвитку після прийняття Закону України № 361-IX. Авторкою переконливо доведено, що розвиток національного законодавства відбувався під безпосереднім впливом міжнародних стандартів FATF та євроінтеграційних процесів, а напрями його подальшого вдосконалення повинні ґрунтуватися на досягненні реальної ефективності функціонування системи фінансового моніторингу.

У другому розділі «Правові проблеми функціонування системи первинного фінансового моніторингу в Україні» (с. 77-120) основну увагу приділено аналізу правового статусу суб'єктів первинного фінансового моніторингу, адміністративно-правових механізмів державного управління та нагляду, а також проблемам належної перевірки клієнтів, встановлення кінцевих бенефіціарних власників і реалізації ризик-орієнтованого підходу. Саме цей розділ становить

основу авторського дослідження, оскільки містить аналіз чинних проблем правозастосування та причин недостатньої ефективності функціонування відповідної системи. Заслуговує на підтримку комплексний підхід авторки до аналізу взаємозв'язку нормативних, організаційних та інформаційних чинників, які впливають на ефективність первинного фінансового моніторингу.

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти первинного фінансового моніторингу та особливості їх правового статусу» (с. 77-90) заслуговує на позитивну оцінку аналіз особливостей правового статусу окремих категорій суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Авторкою аргументовано доведено, що чинний законодавчий підхід недостатньо враховує специфіку діяльності різних категорій суб'єктів та рівень ризиків, пов'язаних із здійснюваними ними фінансовими операціями. Обґрунтована необхідність диференціації окремих елементів правового регулювання залежно від характеру ризиків видається переконливою та практично значущою.

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правовий механізм державного управління, нагляду та взаємодії у сфері первинного фінансового моніторингу» (с. 91-102) предметом дослідження стали питання компетенції суб'єктів державного фінансового моніторингу, особливості здійснення державного нагляду та міжвідомчої взаємодії. Слід підтримати висновок авторки щодо негативного впливу дублювання контрольних функцій, недостатньої координації між державними органами та фрагментарності інформаційного обміну на загальну ефективність функціонування системи фінансового моніторингу. Запропоновані напрями цифровізації інформаційної взаємодії є актуальними в умовах сучасного розвитку електронного урядування.

У підрозділі 2.3 «Правові проблеми належної перевірки клієнтів, встановлення кінцевих бенефіціарних власників та застосування ризик-орієнтованого підходу» (с. 103-120) дисертанткою досліджено один із найбільш складних елементів сучасної системи фінансового моніторингу. Позитивно оцінюється висновок про те, що найбільш проблемним напрямом залишається верифікація інформації щодо кінцевих бенефіціарних власників, особливо при

використанні багаторівневих корпоративних структур та іноземних юрисдикцій. Авторські пропозиції щодо розвитку автоматизованої перевірки інформації та розширення міжвідомчого інформаційного обміну є достатньо аргументованими та мають практичне значення.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення національного законодавства у сфері первинного фінансового моніторингу» (с. 124-165) авторкою досліджено питання судового оскарження рішень суб'єктів державного фінансового моніторингу, особливості використання матеріалів фінансового моніторингу у міжнародному співробітництві та кримінальному провадженні в умовах воєнного стану, а також сформульовано пропозиції щодо гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу та підвищення ефективності первинного фінансового моніторингу. Саме у цьому розділі найбільш повно розкривається практична спрямованість дослідження, оскільки більшість сформульованих рекомендацій мають прикладний характер та можуть бути використані у нормотворчій і правозастосовній діяльності.

У підрозділі 3.1 «Оскарження рішень і дій суб'єктів державного фінансового моніторингу: судова практика та зарубіжний досвід» (с. 124-138) здійснено аналіз судової практики та проблем реалізації права на судовий захист у сфері фінансового моніторингу. Науковий інтерес становить висновок авторки про необхідність забезпечення балансу між інтересами фінансової безпеки держави та гарантіями захисту прав учасників фінансових правовідносин, що відповідає сучасним тенденціям розвитку адміністративної юстиції.

У підрозділі 3.2 «Використання матеріалів фінансового моніторингу у міжнародному співробітництві та кримінальному провадженні в умовах воєнного стану» (с. 139-153) авторкою обґрунтовано зростання ролі фінансового моніторингу як одного з ключових інструментів виявлення схем обходу санкцій, незаконного переміщення капіталу та фінансування діяльності, що створює загрозу національній безпеці України. Заслужують на підтримку пропозиції щодо вдосконалення нормативного регулювання міжнародного інформаційного

обміну та використання матеріалів фінансового моніторингу у кримінальному провадженні.

У підрозділі 3.3 «Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу та напрями підвищення ефективності первинного фінансового моніторингу» (с. 154-165) сформульовано авторське бачення подальшого розвитку національного законодавства у контексті євроінтеграційних процесів. Позитивної оцінки заслуговує комплексний підхід до імплементації сучасних європейських стандартів AML/CFT, який поєднує удосконалення законодавства, розвиток ризик-орієнтованого нагляду, цифровізацію інформаційних процесів та підвищення ефективності діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

У цілому зміст кожного розділу органічно пов'язаний із загальною концепцією дисертації. Висновки до розділів логічно впливають із проведеного аналізу, а загальні висновки дисертації відображають результати вирішення поставлених авторкою наукових завдань. Така побудова роботи свідчить про системність наукового дослідження та достатній рівень методологічної культури здобувачки.

4. Оцінка наукової новизни та теоретичного значення одержаних результатів.

Одним із найбільш вагомих аспектів дисертаційного дослідження є його наукова новизна, яка характеризується комплексністю, системністю та практичною орієнтованістю запропонованих авторкою наукових положень. Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що здобувачці вдалося сформулювати низку результатів, які мають самостійний характер та розширюють сучасні наукові уявлення про правове регулювання первинного фінансового моніторингу в Україні.

Передусім заслуговує на позитивну оцінку запропонований авторкою підхід до осмислення неефективності первинного фінансового моніторингу як самостійного правового явища. На відміну від значної кількості наукових праць, у яких увага переважно приділяється окремим аспектам здійснення фінансового

моніторингу або діяльності його суб'єктів, дисертантка комплексно досліджує саме причини недостатньої ефективності функціонування відповідної системи, розглядаючи їх крізь призму нормативно-правових, організаційних, інформаційно-технологічних та міжнародно-правових чинників. Такий підхід дозволив перейти від аналізу окремих недоліків законодавства до формування цілісної концепції вдосконалення правового забезпечення первинного фінансового моніторингу.

Науковий інтерес становить запропонована авторкою класифікація причин неефективності первинного фінансового моніторингу та обґрунтування концепції його ефективного функціонування, яка базується на поєднанні ризик-орієнтованого підходу, принципу пропорційності, цифровізації процедур, інтеграції інформаційних ресурсів та підвищення результативності діяльності суб'єктів фінансового моніторингу. Вказані положення мають не лише теоретичне значення, а й можуть бути використані як методологічна основа для подальшого вдосконалення національного законодавства.

Безперечною перевагою дисертації є її актуалізація крізь призму сучасних євроінтеграційних процесів. Авторка не обмежилася аналізом чинного законодавства України, а здійснила його дослідження у взаємозв'язку з рекомендаціями FATF, матеріалами MONEYVAL та новітнім пакетом законодавства Європейського Союзу у сфері AML/CFT. Це дозволило сформулювати пропозиції щодо гармонізації національного законодавства із сучасними європейськими підходами, зокрема щодо впровадження окремих механізмів діяльності AMLA, розвитку ризик-орієнтованого нагляду та вдосконалення процедур належної перевірки клієнтів. Такий напрям дослідження є своєчасним і відповідає сучасним тенденціям розвитку європейського правового простору.

Заслуговують на підтримку й наукові положення, спрямовані на вдосконалення правового статусу суб'єктів первинного фінансового моніторингу, адміністративно-правових механізмів державного нагляду, процедур встановлення кінцевих бенефіціарних власників, міжвідомчого інформаційного

обміну та використання матеріалів фінансового моніторингу у кримінальному провадженні. Запропоновані авторкою висновки мають комплексний характер, ґрунтуються на аналізі чинного законодавства, судової практики та міжнародного досвіду, що свідчить про належний рівень їх наукової обґрунтованості.

Важливою перевагою дисертації є також прагнення авторки поєднати доктринальні положення з потребами правозастосовної практики. Більшість сформульованих пропозицій не обмежується теоретичними узагальненнями, а орієнтована на вдосконалення конкретних елементів механізму правового регулювання, що істотно підвищує практичну значущість одержаних результатів.

У цілому наведені у дисертації положення наукової новизни відповідають вимогам, що ставляться до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Отримані результати характеризуються достатнім рівнем самостійності, наукової аргументованості та теоретичної цінності, а окремі сформульовані авторкою висновки можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень у сфері фінансового моніторингу та вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідних суспільних відносин.

5. Практичне значення результатів дослідження, їх апробація та повнота висвітлення у наукових публікаціях.

Важливою перевагою дисертаційного дослідження є його виражена практична спрямованість. Запропоновані авторкою наукові положення та висновки не мають виключно теоретичного характеру, а орієнтовані на вдосконалення чинного законодавства України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також практики його застосування.

Практичне значення роботи полягає насамперед у розробленні пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму функціонування системи первинного фінансового моніторингу, оптимізації взаємодії між суб'єктами державного та первинного фінансового моніторингу, розвитку цифрових механізмів інформаційного обміну, удосконалення процедур належної

перевірки клієнтів та встановлення кінцевих бенефіціарних власників. Окремі рекомендації можуть бути використані під час підготовки змін до законодавства України, розроблення підзаконних нормативно-правових актів, а також у практичній діяльності Державної служби фінансового моніторингу України, Національного банку України, правоохоронних органів, судів, банківських установ, адвокатів, нотаріусів, аудиторів та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Позитивно слід оцінити й те, що авторка приділила значну увагу питанням гармонізації національного законодавства з сучасними правовими механізмами Європейського Союзу у сфері AML/CFT. У зв'язку з реалізацією Україною євроінтеграційного курсу сформульовані в дисертації пропозиції можуть бути використані під час подальшої адаптації національного законодавства до європейських стандартів та практик.

Не викликає зауважень і рівень апробації результатів дослідження. Основні положення дисертації оприлюднено у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, а також апробовано під час участі у міжнародних науково-практичних конференціях. Крім того, окремі результати дослідження висвітлено у професійних юридичних виданнях, що сприяло їх популяризації серед представників юридичної практики.

Аналіз змісту наукових публікацій свідчить, що вони відображають основні положення дисертаційного дослідження, його концептуальні ідеї, окремі елементи наукової новизни та практичні рекомендації. Обсяг і характер опублікованих результатів дають підстави вважати, що вони достатньою мірою репрезентують зміст дисертації та відповідають встановленим вимогам щодо апробації результатів наукового дослідження.

Отже, практичне значення отриманих результатів, належний рівень їх апробації та повнота висвітлення у наукових публікаціях підтверджують завершений характер проведеного дослідження та можливість використання сформульованих авторкою висновків у нормотворчій, правозастосовній, науковій та освітній діяльності.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Водночас, позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження, його актуальність, комплексність та практичну значущість, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та міркування, які мають переважно дискусійний характер і можуть стати предметом наукової дискусії під час прилюдного захисту.

1. Одним із центральних результатів дисертації є запропоноване авторкою визначення неефективності первинного фінансового моніторингу як правового явища та класифікація причин її виникнення (с. 168-171). Водночас у роботі недостатньо чітко проведено розмежування між неефективністю правового регулювання, неефективністю правозастосовної діяльності окремих суб'єктів первинного фінансового моніторингу та неефективністю функціонування системи первинного фінансового моніторингу загалом. На думку опонента, більш детальне визначення критеріїв такого розмежування сприяло б підвищенню теоретичної визначеності авторської концепції та посиленню її методологічної цінності.

2. Заслужовують на підтримку запропоновані авторкою напрями підвищення ефективності первинного фінансового моніторингу, побудовані на принципах ризик-орієнтованого підходу, цифровізації та інтеграції інформаційних ресурсів (с. 154-165). Разом із тим у дисертації майже не приділено уваги формуванню системи критеріїв, за допомогою яких можливо оцінити ефективність реалізації запропонованих законодавчих змін. Видається, що визначення комплексу правових, організаційних та статистичних індикаторів ефективності дозволило б не лише посилити аргументацію роботи, а й надати запропонованим рекомендаціям більш прикладного характеру.

3. Безумовною перевагою дисертації є комплексний аналіз сучасного законодавства Європейського Союзу у сфері AML/CFT та обґрунтування необхідності гармонізації національного законодавства з відповідними європейськими стандартами (с. 45-58; с. 154-165). Разом із тим окремі авторські пропозиції щодо імплементації механізмів нового AML/CFT-пакета

Європейського Союзу мають узагальнений характер. На нашу думку, доцільним було б більш детально визначити, які саме положення нового європейського регулювання можуть бути імплементовані в українське законодавство вже на сучасному етапі, а які потребуватимуть комплексних інституційних змін у процесі набуття Україною членства в Європейському Союзі.

4. Позитивно оцінюючи проведений авторкою аналіз судової практики щодо оскарження рішень суб'єктів державного фінансового моніторингу та проблем забезпечення прав учасників фінансових правовідносин (с. 124-138), варто зазначити, що дисертаційне дослідження могло б бути додатково посилене більш широким використанням практики Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу щодо забезпечення принципу пропорційності втручання держави у право власності, право на повагу до приватного життя та гарантії справедливого судового розгляду під час здійснення заходів фінансового моніторингу. Такий порівняльно-правовий аналіз надав би роботі додаткової аргументованості з огляду на євроінтеграційний вектор розвитку українського законодавства.

5. Окремої позитивної оцінки заслуговує дослідження особливостей функціонування системи фінансового моніторингу в умовах воєнного стану (с. 139-153). Разом із тим окремі пропозиції щодо вдосконалення законодавства сформульовано як універсальні, без достатнього розмежування заходів, зумовлених виключно правовим режимом воєнного стану, та тих, що повинні стати складовою довгострокової державної політики після його припинення. На думку опонента, більш чітке розмежування тимчасових і постійних механізмів правового регулювання дозволило б посилити практичну цінність сформульованих рекомендацій.

Наведені зауваження мають переважно дискусійний характер, відображають власне бачення опонента окремих аспектів досліджуваної проблематики та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони не впливають на наукову новизну, теоретичне і практичне значення

одержаних результатів та не ставлять під сумнів обґрунтованість основних висновків, сформульованих авторкою.

7. Оцінка дотримання вимог академічної доброчесності.

Під час аналізу дисертаційної роботи Трикози Тетяни Вікторівни порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

Структура та зміст дисертації свідчать про самостійний характер проведеного наукового дослідження. Авторкою належним чином опрацьовано значний масив наукових джерел, нормативно-правових актів, міжнародних документів, матеріалів судової практики та спеціальної літератури, що дало змогу сформулювати власні наукові положення, висновки та пропозиції.

Запозичення наукових ідей, концепцій, окремих положень законодавства та результатів досліджень інших авторів супроводжуються належними бібліографічними посиланнями. Авторські висновки мають самостійний характер, відповідають предмету дослідження та узгоджуються із заявленими елементами наукової новизни.

За результатами вивчення дисертації не встановлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності, визначених Законом України «Про освіту». Зміст дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувачки дає підстави вважати, що кваліфікаційна наукова праця виконана самостійно, а її результати є особистим науковим доробком авторки.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Трикози Тетяни Вікторівни на тему «Напрями вирішення проблеми неефективності первинного фінансового моніторингу в просторі національного законодавства» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розвитку юридичної науки, удосконалення національного законодавства та правозастосовної практики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом,

фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Результати проведеного дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості. Сформульовані авторкою положення, висновки та пропозиції є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними, ґрунтуються на комплексному аналізі національного законодавства, міжнародно-правових актів, практики правозастосування та сучасних наукових підходів. Вони роблять вагомий внесок у розвиток доктрини правового регулювання первинного фінансового моніторингу та можуть бути використані у нормотворчій, правозастосовній, науковій й освітній діяльності.

Ознайомлення зі змістом дисертації, науковими публікаціями здобувачки та результатами апробації дає підстави стверджувати, що поставлену мету дослідження досягнуто, визначені завдання виконано, а основні результати належним чином оприлюднено та апробовано. Висловлені у цьому відзиві зауваження мають переважно дискусійний характер, спрямовані на подальший розвиток наукової дискусії та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

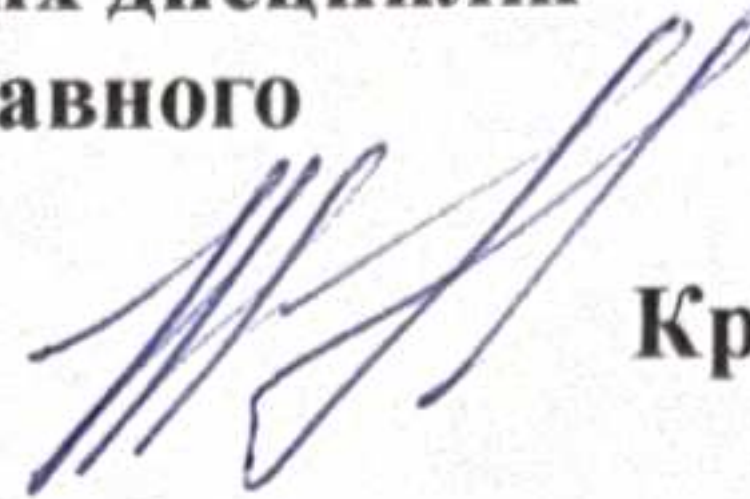
За актуальністю обраної теми, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота Трикози Тетяни Вікторівни «Напрями вирішення проблеми неефективності первинного фінансового моніторингу в просторі національного законодавства» відповідає вимогам, встановленим **Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії**, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка заслуговує на присудження ступеня **доктора філософії** за спеціальністю **081 «Право»**.

Відгук підготовлено з урахуванням того, що чинний порядок передбачає

оцінювання наукового рівня дисертації та публікацій і покладає на офіційного опонента обов'язок забезпечити об'єктивність відгуку.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
ФПФКПНПУ Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ**

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

Підпис засвідчено:

**проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
полковник поліції**

Олександр ЮНІН